
H

h L. *h*-féle hangjaink

ha

Leggyakrabban feltételes kötőszó: ~ *lehet, még ma intézd el!* Főmondati utalószava az *akkor*, nem pedig a kevésbé magyaros *úgy*. Ne használjuk helyette a hivatali nyelvi, modoroskodó *amennyiben*-t!

Időhatározói kötőszóként is helyes: ~ *ki-süt a nap, emelkedik a hőmérséklet*. A beszélt nyelvben újabban feltételes jelentéstartalmú alanyi v. tárgyi mellékmondat élén is szerepel: *az a jó v. azt szeretem, ~ nem vagyok egyedül*.

A *hogya*~ változat kissé lazábbá teszi a mondatot: *hogya~ lehet, halasszuk holnapra!* Ez csak a beszélt nyelvben kifogástalan. Vö. *hogya* – *hogya ha*

A ~ párosan használva, különösen 'akár' jelentésben rendszerint hangsúlyos: ~ *akarod*, ~ *nem (akarod)*, *velünk jössz!*; ~ *tetszik*, ~ *nem (tetszik)*, *ez az igazság!*

habozik – habzik

Alakjuk és jelentésük mára elkülönült egymástól. A *habozik*: 'ingadozik, bizonytalanodik', a *habzik*: 'habossá, ill. habbá válik', pl. *habzik a patak vize; habzik a szája*.

hacsak egy mód van rá

Terjengős, igénytelen nyelvi klisé. Inkább: *hacsak lehet(séges), ha(csak) van rá mód*.

hacsak – ha csak

A *hacsak* kötőszó nyomósított 'ha': *hacsak teheti, eljön*. A *ha csak* jelentése: 'ha

csupán', pl. *ha csak ennyit kínál érte, nem adom el*.

hacsaknem – hacsak nem

'Legföljebb' jelentésben egybeírjuk: *nem érek talajt, hacsaknem lábujjhegyen*. De különírjuk, ha a *nem* hangsúlyos: *nem fogadom el, hacsak nem szorulok rá*.

hadarás

A ~t a beszédhibák között szokták számon tartani, holott többnyire nem egyéb rossz szokásnál, helytelen beidegződésnél. Napjaink felgyorsult élettempója is kedvez a hadaró beszéd divatjának, sőt e divatot közéleti szereplők (pl. politikusok) példája is ösztönzi.

Valójában a ~ nem teszi lehetővé, hogy adott időtartam alatt több információt közöljünk, mert a felgyorsított beszédszakaszok között aránylag hosszabb szüneteket kell tartanunk, így végeredményben legfeljebb ugyanannyit tudunk elmondani, mint ha normális tempóban beszélénk. Ezenkívül a hadaró beszéd artikulációs pontatlanságokat (torz hangképzést, szótagelnyelést stb.) is okoz. Igyekezzünk tehát kerülni, főleg a nyilvánosság előtti beszédben!

hadd

A ~ módosítószó a *hagyd* igealakból ered. Elsősorban felszólító és óhajtó mondatokat vezet be. Ezeknek sajátos jelentéstartalmuk van: engedelemkérés, ráhagyás, nyomatékos rábeszélés, általában vmilyen akaratnyilvánítás. A ~ után álló igealak mindig felszólító módú, gyakrabban 1., ritkábban 3. személyű. Az előbbieket óhajt fejeznek ki: ~ *menjek én is!*; ~ *menjünk mi is!* Az utóbbiak ráhagyó értelműek: ~ *csinálja (csinálják), amit akar(nak)!*

A bizalmas-pongyola beszédben a ~ sokszor [hagy] alakban hangzik: *hagy nézzem v. nézzük meg!* Ez igényes, gondos beszédbe nem való. A *hagyd* felszólító módú igealak helyett ejtett ~ (pl. ~ *a csodába v. csudába!*) bizalmas és népies. Az eredetileg népies *had-*

delhadd kifejezés ma inkább választékosnak számít: *lesz még v. lesz itt haddelhadd!*

hadd ne

Egy idő óta divatos a tagadó alakú felszólító és óhajtó mondatokat így kezdeni: ~ *soroljam*; ~ *folytassam*; ~ *vegyem ki!* A beszélt nyelvben nem hibáztatható, de túl gyakran használva modoros.

hagy

A vele alkotott terjengős kifejezéseket lehetőleg helyettesítsük tömörebb megfelelőikkel: *említés nélkül ~ vkit, vmit = nem említ (meg), mellőz; figyelmen kívül ~ vkit, vmit = nem figyel, nem ügyel vkire, vmire; nem törődik vkivel, vmivel; nem vesz figyelembe v. tekintetbe vkit, vmit. A figyelmen kívül ~ ráadásul német mintájú kifejezés (außer acht lassen), bár idegenszerűsége már kevésbé érezhető.*

hagyján

Állítmányi szerepű határozószó: 'az még nem olyan nagy baj...; nem az a legfontosabb...', utána ellentétes tagmondat. Pl. *az még ~, hogy lusta, de szemtelen is*. Kiejtése: [haggyán]. Inkább csak a bizalmas beszélt nyelvben fordul elő.

hagyományos írásmód L. helyesírásunk alapelvei

hajadonfött – hajadonfövel

Jelentésük: 'födetlen fövel'. Mind a két változat köznyelvi, de a *hajadonfött* a régies *-tt* helyhatározórag miatt kissé választékosabb és régiesebb.

hajdan – hajdanán – hajdanában

Mindegyik választékos és irodalmias: 'a (nagyon) régi múltban', ill. 'vmikor régen, néhány évtizeddel ezelőtt'. A *hajdanta* változat kihalt.

hajlamos – hajlandó

Közös eredetű melléknevek, de jelentésük ma már nem azonos. A *hajlamos*: 'olyan, akinek hajlama van vmire', pl. *hajlamos a*

meghülésre, a sértődésre. A *hajlandó*: 'olyan, aki készséget mutat vminek a megtételére v. vmilyen magatartásra', pl. *hajlandó megcsinálni vmit; nem hajlandó beleegyezni a feltételekbe*.

hajol – hajlik

A *hajol* ige cselekvő értelmű: 'görcsült testtartást vesz fel', a *hajlik* visszaható jelentésű: 'ívelt alakúvá görcsül'. Mivel e jelentések igen közel állnak egymáshoz, a két ige csak az egyes szám 3. személyben különül el; a *hajlik* többi alakja jobbra már iktelen ragozású.

hajt

Eredetileg tárgyias ige (pl. *lovat ~; ~ja az embereket, a munkát*), de 'motoros járművel halad' jelentésben tárgyatlanná vált, pl. *gyorsan ~*.

hákli, háklis

Német eredetű, bizalmas-vulgáris hangulatú szavak. Választékos magyar megfelelőik: *rigolya, szeszély, bolondéria, vkinek a bogarra*, ill. *akadékoskodó, bogaras, rigolyás, szeszélyes, finnyás*.

hakni

Német eredetű főnév, a színházi zsargon szava: 'színész, előadóművész alkalmi fellépése, rendszerint igénytelen műsorral'. Nincs pontos magyar megfelelője. Igei származéka: *haknizik* 'haknin vesz részt'. Mindkét szó bizalmas-vulgáris hangulatú, rosszálló mellékértelmű.

háládatlan L. *hálátlan – háládatlan*

haláli

Bizalmas, túlzó jelzőként beszélt nyelvi, különösen diáknyelvi divatszó: ~ *ötlet*, ~ *a szerelésed*, ~ *an* v. ~ *jól néz ki*.

hálapézn

A *borravaló* szinonimája a beteg-orvos kapcsolatban. Másutt ritka. Finomkodó idegen szóval: *paraszolvenca*.